

JACIMENTS

El jaciment de les Costes i la producció de terrissa a la Peralada medieval

Joan Llinàs i Pol / Isabel Miquel i Riera

Janus SL

Ubicació geogràfica i històrica

Introducció

La zona coneguda amb el nom de les Costes està ubicada a l'extrem nord del nucli urbà de Peralada (Alt Empordà), a tocar de la carretera GIP-6021, que porta a Mollet de Peralada (fig. 1). El solar, situat als afores del poble i que en bona part havia estat d'antic una zona de camps de conreu, fou objecte d'una primera actuació urbanística a mitjan segle xx, que va consistir en l'obertura del carrer Relliquier a l'extrem de migdia, el més proper al poble, i la construcció d'algunes edificacions a banda i banda del nou vial. Els desnivells existents van obligar a rebaixar el terreny per tal que el pendent del carrer fos transitable, i això va comportar que se seccionessin dos forns medievals de terrissa i uns nivells amb gran quantitat de fragments de ceràmica, que des d'aleshores van quedar a la vista i en procés de degradació al costat nord del vial. La part oest del solar fou edificada i, a l'extrem nord, arran d'un camí veïnal que surt de la carretera en direcció nord-est, hi quedà a la vista encara un tercer forn.

10 L'any 2005 fou aprovat un segon projecte d'urbanització de la zona, que preveia l'enderroc de les velles edificacions existents al costat sud-oest del solar i la construcció, més o menys en el mateix lloc, de nous habitatges, així com l'obertura d'un carrer a llevant i al nord. Donada la presència evident de les restes abans esmentades, es va fer necessari endegar-ne l'excavació arqueològica, així com programar un seguiment dels rebaixos de terres que s'havien de fer a la resta de la superfície afectada per les obres d'urbanització. Els treballs foren encomanats a l'empresa Janus, SL per part de l'empresa promotora del projecte d'urbanització, Hoyo 14, SL.

La campanya es va dividir en tres fases. La primera fase es va dur a terme al mes de juny del 2005, en què es va excavar un petit forn de producció ceràmica (forn 12) i un abocador (abocador 13), mentre que la segona fase, al novembre del 2005, va consistir en l'excavació de part d'una zona d'abocador (abocador 1), localitzada a prop i a llevant del forn esmentat. Aquestes eren una part de les restes que es trobaven seccionades per l'obertura, fa mig segle, del carrer Relliquier.

En la tercera fase de l'excavació, duta a terme entre els mesos de gener i març de 2006, es va acabar d'excavar l'abocador 1 i, donat que va coincidir amb l'inici de les obres d'urbanització del solar, es va fer paral·lelament el seguiment dels moviments de terres. Això va permetre descobrir i excavar un conjunt de tres sitges (sitges 4, 5 i 6) i dos retalls efectuats al subsòl natural (cubetes 7 i 8), situats a la banda sud-est del solar (sector 2), i també localitzar quatre forns medievals de ceràmica: dos situats a la banda nord-oest del solar (forns 3 i 9, sectors 5 i 3, respectivament), un a la banda sud-est (forn 2, sector 1) i un últim, finalment, a la banda sud-oest (forn 10, sector 4). Finalment, es va localitzar una estructura feta amb fang i teules, situada a l'oest del solar afectat (estructura 11, sector 3) (fig. 2).

Els dos abocadors i almenys un dels forns (forn 12) els podem datar entre els segles XIII i XIV, mentre que el conjunt de les tres sitges i les cubetes serien del segle X. Pel que fa a la resta d'estructures (forns 2, 3, 9 i 10 i estructura 11), foren totalment destruïdes per la maquinària de les obres tot just durant el cap de setmana després de la seva descoberta i, per tant, fou impossible fer-ne la documentació arqueològica i planimètrica més enllà d'algunes fotografies preses en el moment de la troballa i de la neteja inicial.

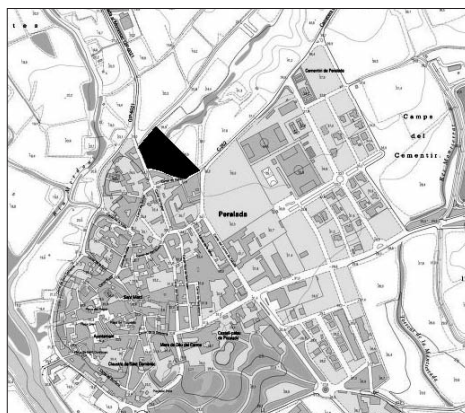

Figura 1. Situació del solar de les Costes en el nucli urbà de Peralada.

Peralada, vila comtal i vescomtal

La vila de Peralada es troba al bell mig de la plana empordanesa, a 6 quilòmetres al nord-est de la ciutat de Figueres, encimbellada sobre un turonet de 38 metres d'alçada i a tocar de la confluència entre els rius Orlina i Llobregat d'Empordà, afluents de la Muga. Malgrat l'escassa alçada del turó, el fet de dreçar-se en un territori totalment pla i de trobar-se envoltat de cursos d'aigua ha convertit històricament aquesta petita elevació en un punt estratègic, de fàcil defensa i amb un bon domini visual. Això no va passar desapercebut ni als ibers, que hi construïren un important poblat (ni als carolingis que, a l'alta edat mitjana, el convertiren en el centre d'un comtat (*comitatus Petralatensis*)).

Molt vinculada al veí comtat d'Empúries, la condició comtal de Peralada fou tanmateix merament nominal i, des del castell que s'alçava al cim del turó peraladenc (fortalesa coneguda en alguns documents amb el nom de *castro Tolon*), qui regia aquestes terres en nom del comte emporità era un llinatge vescomtal –els Rocabertí– que, al segle XII, va trencar vincles amb Empúries per apropar-se al poderós comte de Barcelona, dins del qual va quedar des d'aleshores emmarcat.

La importància estratègica de Peralada durant l'edat mitjana fou de primer ordre, ja que es trobava a prop dels passos pirinencs més orientals, i en dominava els grans camins que hi duïen o que en venien, i era a tocar d'un comtat, el d'Empúries, les relacions del qual amb els comtes reis barcelonins no foren sempre del tot fluïdes. És en aquest context que cal entendre els fets bèl·lics que, en el marc de la invasió francesa de 1285, acabaren comportant la crema de la vila

per part dels mercenaris almogàvers, així com la importància dels Rocabertí dins de la cort catalana baixmedieval.

Tot plegat es traduí en una Peralada pròspera i puixant que, malgrat les malvestats bèl·liques, esdevingué un dels principals nuclis de població empordanesos fins a la baixa edat mitjana. Des d'un punt de vista arqueològic i monumental, això es fa evident en el seu extens nucli antic, que ocupa tot el turó, amb un complex entramat de carrers, dos recintes emmurallats (l'altmedieval i el baixmedieval) i diversos elements de patrimoni històric, entre els quals hem de destacar el castell palau dels Rocabertí, les restes dels antics convents del Carme, de Sant Domènec i de Sant Bartomeu i l'església parroquial de Sant Martí. Paral·lelament, des de fa una vintena d'anys, diverses intervencions arqueològiques arreu del nucli urbà estan traient a la llum nombrosos vestigis tant de la ciutat medieval com de l'anterior poblat ibèric sobre el qual es va assentar. Entre moltes altres intervencions, cal destacar molt especialment les excavacions efectuades a l'antic convent de Sant Bartomeu (1989-1990), on s'identificaren restes de la primitiva fortificació carolíngia, del cementiri altmedieval i del castell vescomtal dels segles XI-XIII (LLINÀS *et alii* 1998); les excavacions a la plaça Ramon Muntaner, que deixaren al descobert restes d'habitatges, d'una forja de ferro i d'algun carrer, amb una extensa estratigrafia que abastava tota l'edat mitjana; i la intervenció a la Casa de les Bombes, on s'ubicava l'hospital de pobres de la vila (MONTALBÁN, LLINÀS 2005).

En aquest context, l'existència d'un complex terrisser medieval com el que vam documentar a les Costes durant els anys 2005 i 2006 no es fa gens difícil d'explicar.

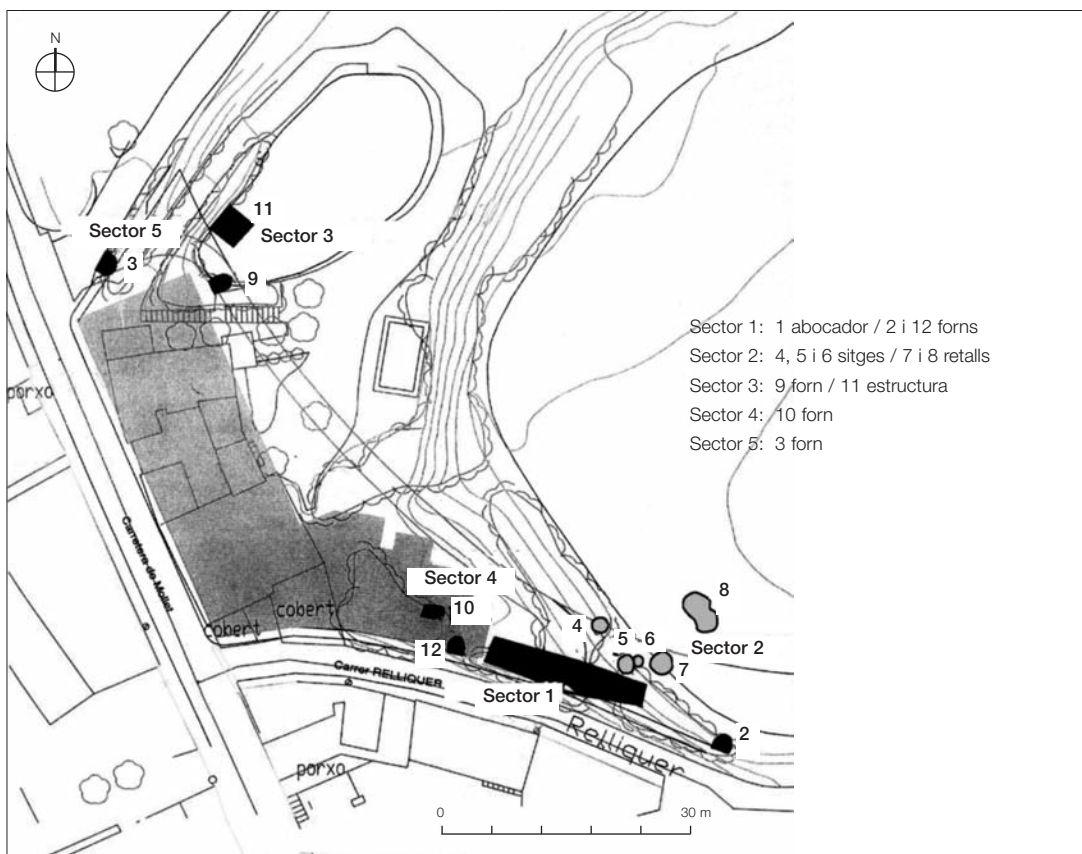

Figura 2. Plànol del solar, amb la situació de les diferents estructures identificades.

L'abocador 1

A l'altre costat del forn 12, a llevant, es va excavar un segon abocador de ceràmica de 21 metres de llargada, uns 4'5 d'amplada i uns 3 de profunditat (abocador 1), que s'havia fet aprofitant una gran concavitat natural del terreny. Tallat igualment pel carrer Reliquer, es va trobar obliterat per una gran quantitat de nivells superposats que n'evidenciaven un farciment progressiu que la ceràmica, com veurem, va ajudar a ubicar en el temps.

Cal remarcar que a tocar de la paret nord-est de l'abocador es va documentar un mur de contenció (UE 1046) d'uns 2'50 metres de llarg, d'amplada variable (entre 30 i 70 cm) i de 150 cm d'alçada, que tenia la funció d'evitar que la paret de l'abocador s'esllavissés o caigués per efectes de l'erosió. El diversos nivells d'obliteració van anar cobrint lentament aquesta estructura al llarg del període en què l'abocador va estar en funcionament.

El forn 2

A la banda est de l'abocador 1 hi havia un altre forn (forn 2), aparentment molt similar a l'esmentat forn 12, que també havia quedat al descobert al llarg dels anys cinquanta amb l'obertura del carrer Relliquier. N'havien quedat a la vista els dos murs laterals i el que semblava una part de la volta inferior. Per les restes recuperades al seu voltant, sembla que es tractaria també de un forn de producció de ceràmica reduïda. No ens fou possible, però, aconseguir més informació arqueològica sobre aquest forn, atesa la seva destrucció abans que s'hi pogués endegar la pertinent excavació arqueològica.

El forn 1 (dreta) i la fossa de l'abocador 13 (esquerra),
al final de la seva excavació.

Les restes altmedievals del sector 2

Totes les restes que acabem de descriure es trobaven en el que vam denominar sector 1, que era la part del solar retallada pel carrer Reliquer. A banda d'aquest sector, en vàrem delimitar quatre més, fruit del seguiment del moviments de terres previ a la urbanització del solar.

El primer que es va delimitar va ser el sector 2, situat a la banda est del solar, concretament en un dels seus punts més elevats. En aquest sector es va trobar un conjunt de tres sitges i dos retalls. Tot i que en un primer moment es va pensar que aquests elements estarien relacionats amb els forns i els abocadors esmentats, un cop estudiat el material es va poder comprovar que eren anteriors, ja que probablement van estar en funcionament al segle x, segons es desprèn del material arqueològic que s'hi va recuperar, entre el qual hi havia força ceràmica espatulada.

Les tres sitges estaven molt arrasades per culpa dels treballs agrícoles que s'havien dut a terme al llarg dels anys. La sitja 4 estava situada a la banda nord oest del sector. Feia uns 120 centímetres de diàmetre i uns 50 centímetres de profunditat. Pel que fa al seu reompliment, de 105 fragments de ceràmica recuperats, 89 pertanyien a ceràmiques espatulades oxidades i únicament 16 pertanyen a ceràmiques grises medievals, la majoria de cuita oxidoreductora.

La sitja 5 estava situada al sud de la sitja 4 i just al costat de la sitja 6. Feia uns 90 centímetres de diàmetre i uns 30 centímetres de profunditat, i era la que es va trobar més arrasada. En el seu reompliment es varen recuperar només tres fragments, tots ells de ceràmica grisa medieval.

La sitja 6 estava situada a l'oest de la sitja 5, a la banda sud-oest del sector. Feia uns 135 centímetres de diàmetre i uns 80 centímetres de profunditat. En el seu reompliment, de 45 fragments recuperats, 31 eren de ceràmica reduïda medieval i 11 de ceràmica espatulada, tant reduïda com oxidada.

Estudiant les ceràmiques grises recuperades en les tres sitges, les formes trobades pertanyen bàsicament a olles i cossis amb la vora amb perfil en "S" lleugerament arrodonida i quasi totes pertanyen a la producció feta amb cuita oxidoreductora. La resta de material està compost per ceràmiques espatulades, majoritàriament oxidades. Les formes predominants són sitres, olles i algun cossi amb les vores molt arrodonides. La decoració que més predomina és la de les típiques franges fetes amb una pinta al llarg de tota la carena de la peça.

Així doncs, pel material localitzat en el seu interior, amb un predomini clar de ceràmiques espatulades, pensem que les tres sitges s'haurien construït i haurien estat utilitzades vers el segle x.

A part de les tres sitges, també vàrem documentar a la mateixa zona dos retalls efectuats a l'argila del subsòl natural: les UE 1065 i 1066 (cubetes 8 i 7, respectivament). El primer estava situat a l'est de la sitja 4 i, per tant, al nord de tot el conjunt. Aquest retall feia uns 570 cm de llarg per 240 cm d'ample i uns 12 cm de profunditat. La ceràmica recuperada en el seu interior és molt heterogènia: un 52'6 % eren ceràmiques fetes en cuita oxidoreductora i un 40'7 % ceràmiques espatulades.

El retall UE 1066 (cubeta 7) estava situat a la banda sud-est del conjunt i a l'est de les sitges 5 i 6. Mesurava uns 3 metres de llarg per uns 2,90 metres d'ample i uns 8 cm de profunditat. En

el seu interior (UE 1047) es varen localitzar majoritàriament ceràmiques reduïdes i algunes ceràmiques vidrades.

Així doncs, com veiem, tot i que els dos retalls tenen característiques formals afins i estan situats a la mateixa zona, l'estudi ceràmic ens porta a donar una cronologia diferent a cada un d'ells. Mentre que la cubeta 8 la situaríem més o menys al segle x, i per tant sembla que seria contemporània a les sitges 4, 5 i 6, la cubeta 7, on ja apareixen algunes ceràmiques vidrades, l'hauríem de situar a partir de mitjans del segle XIII—inicis del segle XIV i, per tant, funcionaria més o menys en el mateix moment en què estaven en funcionament els dos forns i els abocadors de ceràmica del sector 1.

Així doncs, per una banda, les sitges 4, 5 i 6 i la cubeta 8 les situaríem cronològicament al segle x i potser caldria relacionar-les amb l'explotació agrària dels camps més propers i, per contra, la cubeta 7 sembla que seria contemporània a tot el sistema de producció de ceràmica que hi havia en aquest solar als segles XIII–XIV.

Els altres sectors

A part d'aquests dos sectors que ja hem descrit, dins del solar de les Costes vàrem delimitar tres sectors més.

El sector 3 estava situat a la banda nord-oest del solar i hi vam identificar dos elements. En primer lloc, hem de destacar un possible forn, del qual es conservava com a mínim un mur fet amb rajols lligats entre ells amb morter de calç i una volta també feta de rajol (forn 9). El segon element documentat va ser una estructura feta amb teules lligades entre si amb terra compacta (estructura 11). Aquesta estructura estava rodejada de terres amb abundant material ceràmic i moltes cendres. Cap de les dues estructures varen poder ser documentades ni estudiades en profunditat donat que foren destruïdes pràcticament l'endemà de la seva descoberta.

Pel que fa al sector 4, estava situat al sud del solar de les Costes. En aquest sector es va identificar un forn d'estructura semicircular (forn 10), cremat a tot el volt i amb restes de teules, argiles cremades, ceràmica i moltes cendres. Tampoc va ser possible ni excavar ni documentar aquest forn.

Finalment, el sector 5 estava situat a la zona nord del solar. En aquest sector vàrem localitzar un cinquè forn (forn 3), que ja havia estat retallat en el moment en què s'havia obert un camí d'ús veïnal. Del forn es conservaven com a mínim dues columnes fetes amb maons lligats entre ells amb morter de calç i una volta també feta de maons. Aquest forn també va ser destruït i tampoc no ens va ser possible excavar-lo i documentar-lo.

La terrisseria de les costes. producció i cronologia

És evident que les desafortunades circumstàncies en què va finalitzar l'excavació de les Costes no van permetre documentar ni els diversos forns ni l'estructura general d'aquesta interessant zona terrissera de la Peralada medieval, per la qual cosa pensem que la importància de les pèrdues fou d'una magnitud realment destacable. Mai, doncs, podrem restituir d'una manera

satisfactòria com s'organitzava la producció de ceràmica en una de les capitals de l'Empordà medieval ni quina va ser la seva evolució cronològica, com i quan va sorgir, com es va desenvolupar i com, quan i per què va deixar de funcionar.

Totes les dades arqueològicament vàlides d'aquest jaciment les vam poder extreure gairebé únicament dels dos abocadors que, aquests sí, fou possible documentar i excavar plenament. Així doncs, gairebé l'única cosa que hem pogut analitzar són les característiques bàsiques de la producció ceràmica de les Costes en el moment concret de funcionament dels abocadors documentats, tots dos molt propers en el temps.

La ceràmica de l'abocador 13

Si ens fixem en la ceràmica trobada dins de l'únic farcit de l'abocador 13 (UE 1009), més petit i que sembla que fou obliterat pràcticament de cop, ens crida en un primer moment l'atenció una dada significativa: la totalitat dels fragments recuperats (2.024) són de ceràmica de cuina medieval. No hi ha ni un sol fragment de ceràmica de qualsevol altre tipus, ja sigui vidrada, esmaltada o comuna oxidada. En principi, aquesta absència de qualsevol altre tipus ceràmic ja ens hauria d'aproximar a una cronologia clarament anterior al segle XIV i, àdhuc, a les darreres dècades del XIII. Tanmateix, cal que siguem curosos amb aquesta afirmació pel fet que ens trobem davant d'un abocador relacionat amb una terrisseria que produïa tan sols ceràmica d'aquest tipus i on es llençarien gairebé exclusivament aquelles peces que sortien defectuoses o que es trencaven.

Les característiques de la ceràmica, molt especialment formals i de cuita, ens poden ajudar en aquest sentit. Pel que fa a la cuita, cal remarcar que la major part de les peces presenten l'interior de color gris i que, per tant, són fruit d'una acurada cocció reductora, tot i que no són rares les peces que presenten, també, una cuita oxidoreductora, amb la superfície grisa i l'interior marronós.

Tanmateix, encara més remarcable és el repertori formal. La majoria de les peces són les típiques olles i gerres de perfil en "s" de diverses mides. No és estrany que siguin bisellades i que més d'una tingui encaix per a la tapadora. Tanmateix, també són freqüents altres tipus d'atuells, entre els quals hem de destacar cassoles, cossis, plats i tapadores. Una part d'aquestes peces presenten decoracions de tipus divers: ungulacions, plecs o línies sinuoses incises a les vores, o bé línies horitzontals o ziga-zagues, també incises, a la part superior i externa de les parets.

Tant pel tipus de cuita com pel repertori formal, és evident que no ens podem ubicar en contextos anteriors a mitjan segle XIII, on encara predominen les cuites oxidoreductores i les característiques externes de la ceràmica –tant pel que fa a les formes, com als acabats, com a les decoracions– es tradueixen en un repertori poc desenvolupat, que contrasta amb el que s'esdevindrà a partir de finals del segle XIII i, molt especialment, al llarg del segle XIV (ROIG I ROIG 2002; LLINÀS, MALLORQUÍ, MERINO I MONTALBÁN 2003; BRUNA I ROIG 2007; MOLINA I ROIG 2007).

Prenem, doncs, en consideració aquesta varietat formal i tipològica per atorgar a la ceràmica recuperada en aquest abocador

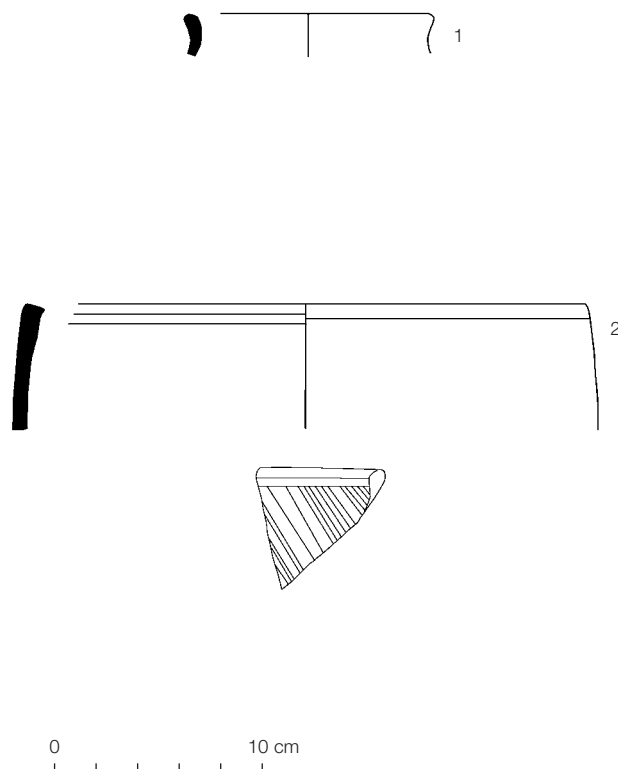

Figura 4. Ceràmica altmedieval. Sitja 4 (U.E. 1037): espatulada. Cubeta 8 (U.E. 1043): 2 i 4-Oxidada; 3 i 5-espatulada.

una cronologia en tot cas posterior a mitjan segle XIII. D'entrada, no podem descartar la possibilitat que ens trobem en un context del segle XIV, cosa ben plausible davant de les característiques formals i tipològiques de la ceràmica i del fet que es tracti de material recuperat en un abocador de terrisseria que, presumiblement, fabricava exclusivament ceràmiques d'aquest tipus. Tanmateix, com veurem tot seguit, els resultats del que vam recuperar a l'abocador 1 permetran fer algunes apreciacions interessants en aquest sentit.

La ceràmica de l'abocador 1

A diferència de l'anterior, aquest abocador fou obliterat lentament, d'una manera progressiva, segons es desprèn de la gran quantitat d'estrats i nivells que hi vam poder diferenciar. Atès que, al capdavant i malgrat tot, l'abocador fou emprat en un lapse de temps relativament curt, el material arqueològic recuperat en els diversos nivells no presenta, d'entrada, diferències significatives, però n'hi ha una de crucial: a partir d'una certa cota comencen a aparèixer algunes ceràmiques vidrades i, fins i tot, esmaltades. Aquesta diferència és la que ens ha permès subdividir el farcit de l'abocador en dues fases (I i II), entre les quals no sembla haver-hi tanmateix cap tall cronològic destacable (fig. 6).

La primera fase està formada per les unitats estratigràfiques 1025, 1028, 1030, 1031, 1033, 1034, 1035, 1056, 1057, 1059, 1060, 1061, 1063 i 1064, és a dir, els nivells inferiors de l'abocador. Com hem dit, en tots aquests nivells apareixen només ceràmiques reduïdes i no hi ha cap traça de ceràmica vidrada ni esmaltada; concretament, dels 1.137

fragments de ceràmica que s'hi van recuperar, 1.132 eren ceràmiques de cuina medievals i els 5 restants eren de ceràmica comuna oxidada.

Tenint en compte aquests percentatges, els paral·lelismes amb el material trobat a l'abocador 13 són evidents, i més si tenim en compte que les característiques formals i tècniques de les peces que hem pogut restituir mínimament són també molt semblants, quasi idèntiques (fig. 7 i 8). En aquest sentit, és innegable que aquesta primera fase de l'abocador 1 ha de tenir pràcticament la mateixa cronologia que l'abocador 13.

Pel que fa a la fase II, està formada per les unitats estratigràfiques 1014, 1017, 1019, 1020, 1023, 1024, 1026, 1027, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054 i 1055; és a dir, els nivells superiors de l'abocador. Si descomptem algunes ceràmiques clarament residuals d'èpoques anteriors, com algunes espatulades i, fins i tot, algun fragment d'època ibèrica, per a aquesta fase disposem de 3.035 fragments, dels quals 2.956 (97,39%) –és a dir, la immensa majoria– són ceràmiques grises. De bell nou ens trobem amb un repertori molt semblant al que hem trobat a la fase I i a l'abocador 13, encara que pugui haver-hi algunes formes noves, i les característiques tècniques de la ceràmica no presentin tampoc diferències apreciables respecte a la dels altres contextos (fig. 9 a 11).

Tanmateix, i significativament, ens trobem amb l'aparició de 51 exemplars de ceràmica vidrada, totalment absent en els altres contextos comentats. És, sens dubte, una aparició tímida, però comptem amb algunes formes, entre les quals hem de destacar el gibrell aparegut sencer al costat d'una olla de ceràmica grisa, també sencera (fig. 10). Tots els exemplars d'aquest tipus

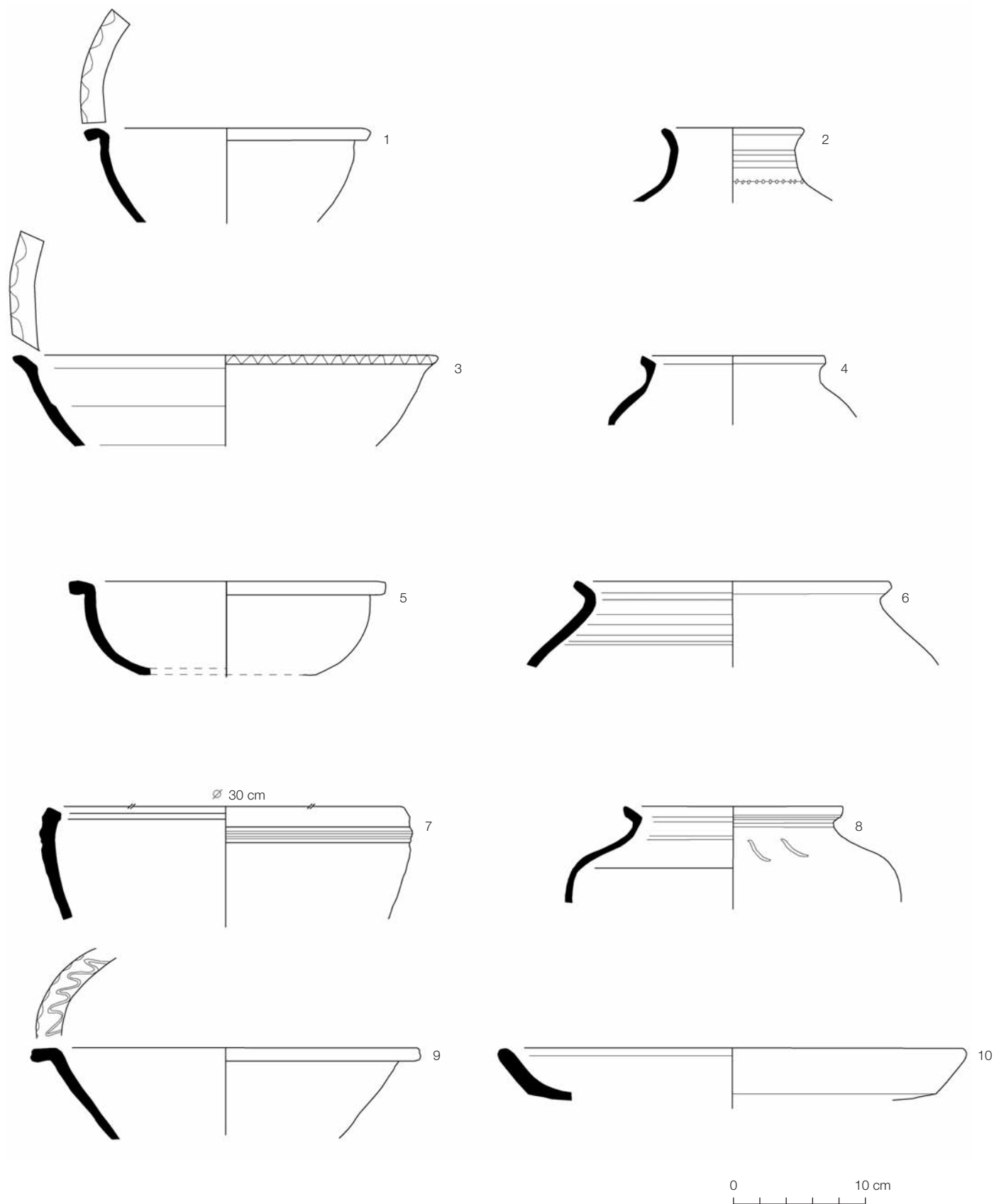

Figura 5. Abocador 13 (U.E. 1009). 1 a 10: ceràmica de cuina medieval.

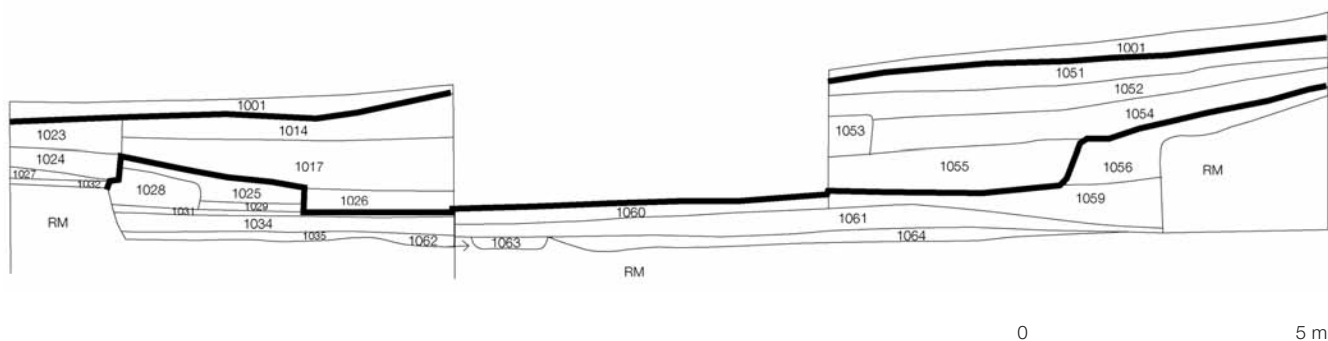

Figura 6. Secció longitudinal de l'abocador 1. S'hi poden veure, diferenciades per una línia més gruixuda, les U.E. de la fase I, les de la fase II i les superfícies.

ceràmic es troben vidrats només a la cara interna i la majoria són verds, encara que en trobem algun de marró.

A banda, al costat de la vidrada, apareixen també algunes peces de ceràmica esmaltada blanca, en total 7, i encara significativament presents tan sols en els nivells superiors d'aquesta fase II (UE 1014, 1017 i 1052). Entre les úniques dues formes documentades hi ha un plat i una escudella, que presenten recobriment tan sols a la seva cara interna (fig. 9, 6 i 8).

Davant d'això, i malgrat la seva migradesa, és significatiu el fet que apareguin aquests fragments de ceràmiques vidrades i esmaltades precisament i exclusivament en els nivells superiors de l'abocador, mentre que no apreciem diferències significatives entre la ceràmica de cuina dels diversos contextos documentats –inclosa la fase II d'aquest abocador– més enllà d'alguna forma nova.

Amb pocs dubtes, doncs, l'aparició de ceràmiques vidrades i esmaltades implica que la datació dels nivells de la fase II de l'abocador ha de ser posterior a la de la fase I. Alhora, les poques diferències que podem constatar entre la gran quantitat de fragments pertanyents a la majoritària producció local fan pensar que entre les dues fases no hi pot haver gaire diferència cronològica. Si tenim en compte que, generalment, s'accepta que l'aparició de les ceràmiques vidrades i esmaltades es produeix al llarg de la segona meitat del segle XIII, podem considerar que tant l'abocador 13 com la fase I de l'abocador 1 els hem de datar amb força probabilitat entorn de mitjan segle XIII o lleugerament més tard, mentre que la fase II de l'abocador 1 es formaria al llarg de les darreres dècades del mateix segle, potser, segons podem veure en els seus nivells superiors, s'allargaria fins a principis del segle XIV.

La terrisseria medieval de Peralada

Davant de totes les troballes que hem detallat, podem dir que dins del solar de les Costes es va localitzar un centre de producció de ceràmica que hauria funcionat com a mínim entre la segona meitat del segle XIII i inicis del XIV, encara que és molt probable que la seva cronologia de funcionament fos més dilatada. Aquest conjunt estava format almenys per cinc forns de producció i dos abocadors. Sembla que els escudellers que treballaven en aquests forns es varen especialitzar en la producció de ceràmiques reduïdes d'ús domèstic i culinari, tal com ens demostra la gran quantitat d'aquesta tipologia ceràmica que vam documentar en els abocadors.

Aquest centre de producció de ceràmica, per les seves dimensions, serviria únicament per abastir el mercat local, o com a molt regional, i, igual que molts centres productors d'aquest moment, se situaria als afores de la ciutat, concretament en el camí que portava de Peralada a Mollet.

En el solar vam poder identificar les zones productives, però no les zones d'hàbitat dels artesans que treballaven en els diferents forns, ni el lloc on els mestres guardaven els seus instruments. Pot molt ben ser que aquests homes que de dia treballaven en els diferents forns, de nit es retiressin a descansar a la vila emmurallada, amb la qual cosa es garantien la protecció. També pot ser que aquestes estructures, ja sigui d'hàbitat o de treball, existissin, però que no fos possible documentar-les, tant a causa de les destruccions antigues com de les més recents.

En tot cas, podem dir que s'ha localitzat el centre de producció de ceràmiques que servia el mercat local de la vila de Peralada i

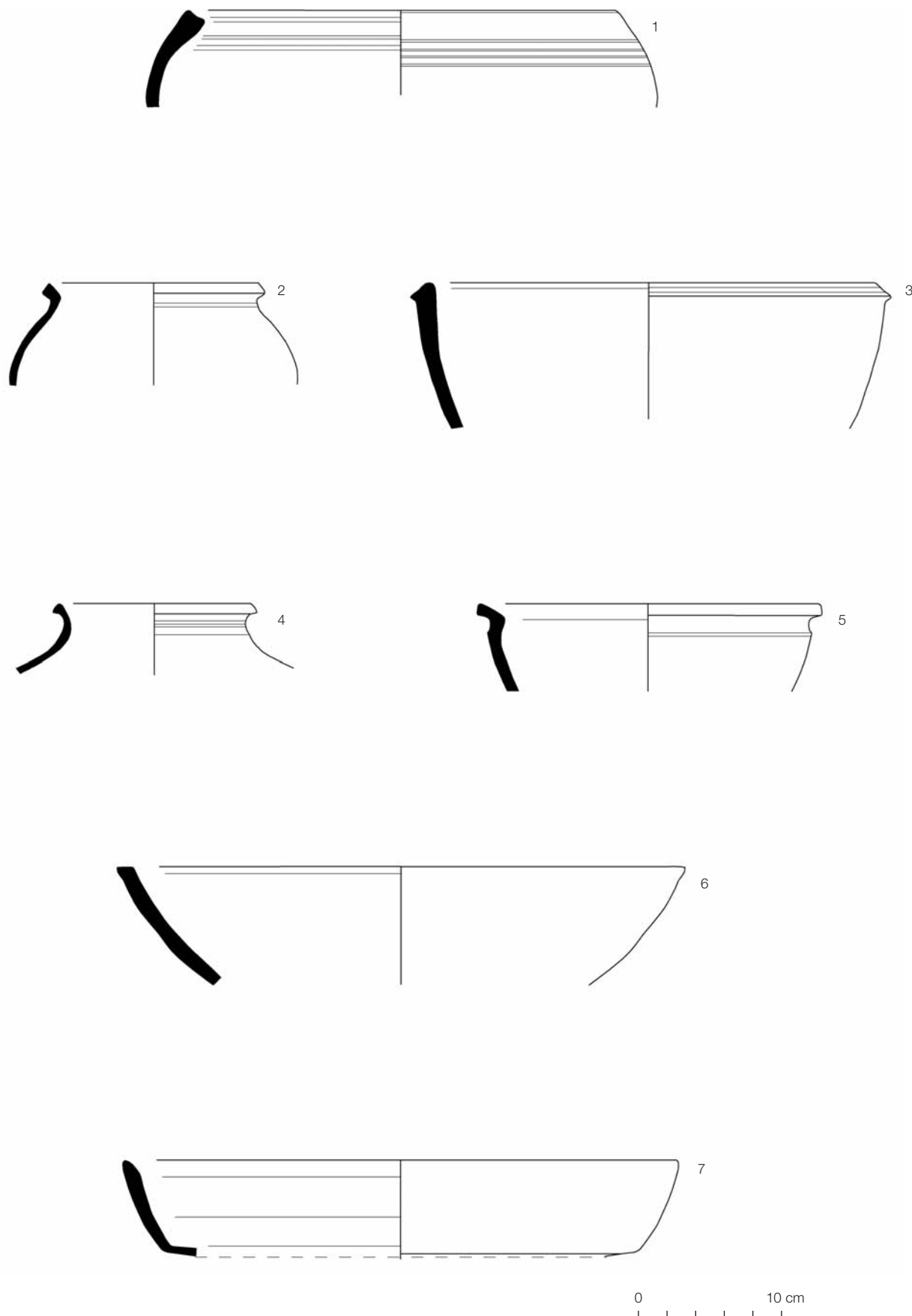

Figura 7. Abocador 1-fase I (U.E. 1025). 1 a 8: ceràmica de cuina medieval.

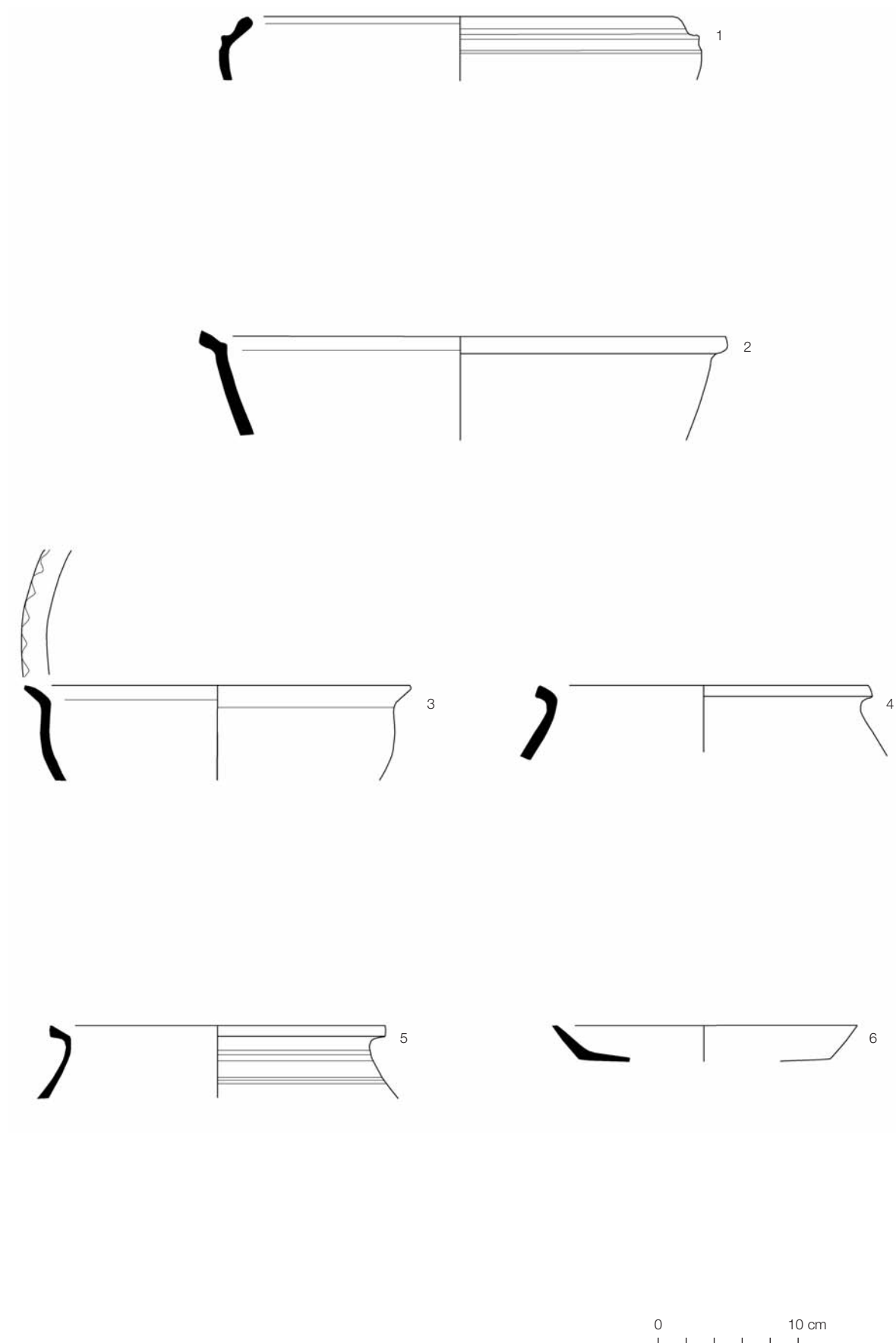

Figura 8. Abocador 1-fase I: ceràmica de cuina medieval.
1 i 2: U.E. 1028; 3 i 5: U.E. 1034; 4: U.E. 1060; 6: U.E. 1035.

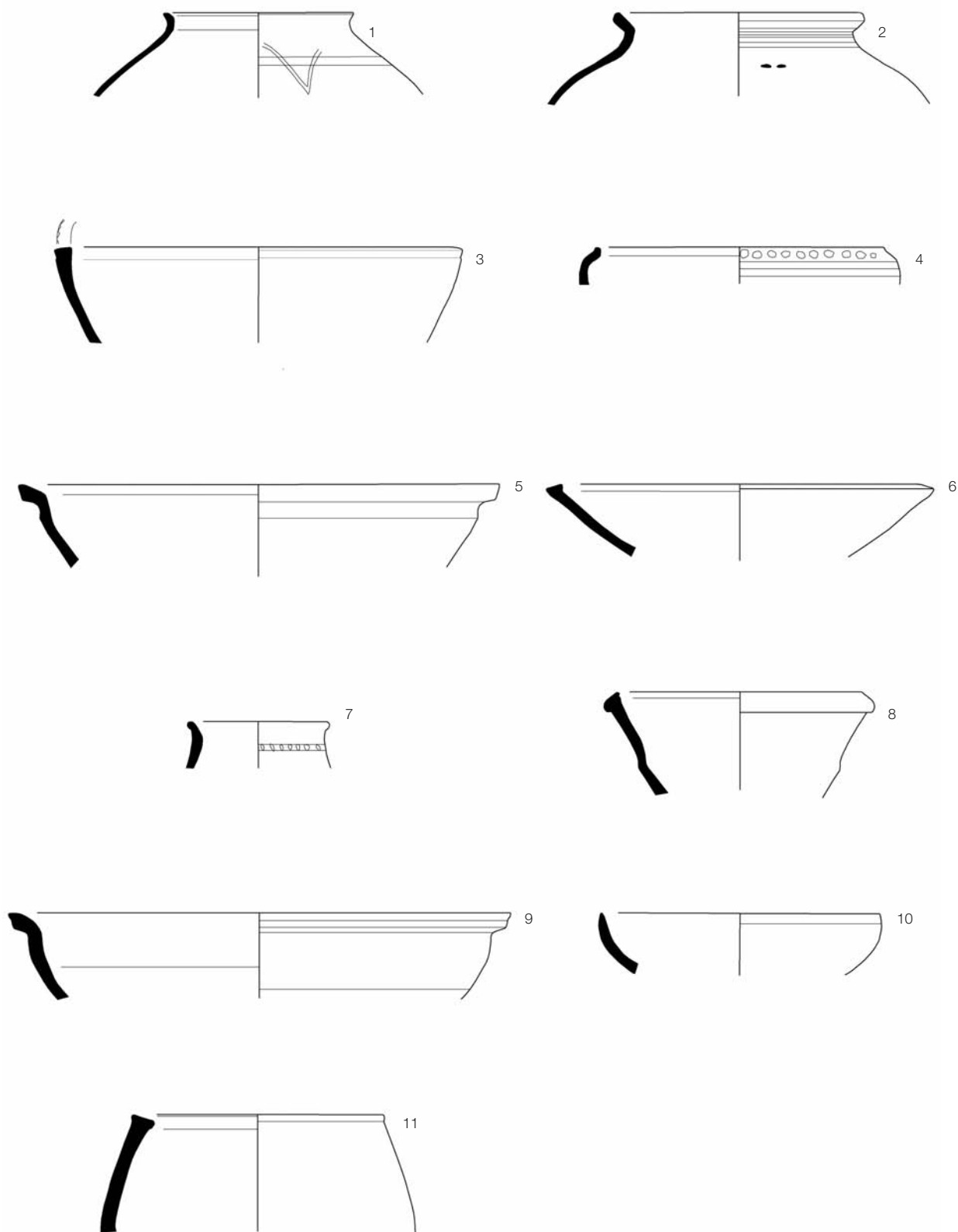

Figura 9. Abocador 1-fase II (U.E. 1017). 1 a 5, 7 i 9: ceràmica de cuina medieval;
6 i 10: esmaltada blanca; 8: vidrada; 11: comuna oxidada.

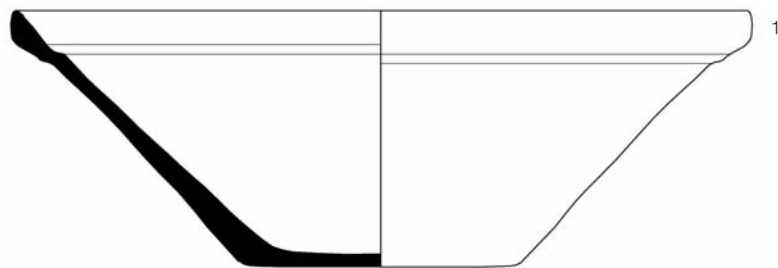
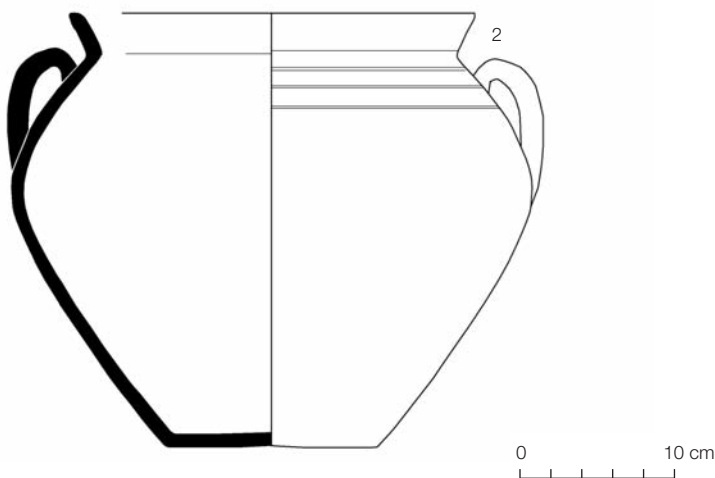

Figura 10. Abocador 1-fase II (U.E. 1051).
1-vidrada; 2-ceràmica de cuina medieval.

de l'entorn immediat almenys al voltant dels segles XIII i XIV, una època en què la seu vescomtal dels Rocabertí era una de les poblacions més importants de la zona.

Pel que fa a les restes altmedievales localitzades al sector 2, la seva migradesa no permet afirmar amb precisió de què es tractaven. Tanmateix, si tenim en compte la seva natura (tres sitges i un retall) i la seva ubicació al punt més alt del solar, és molt probable que estiguessin relacionades amb les tasques agrícoles i que, per tant, no puguem parlar d'una activitat terrissera en aquest indret en un moment tan reculat com el segle X.

El que no hem pogut acabar de definir, malgrat el que s'ha exposat inicialment en altres treballs (MIQUEL I LLINÀS 2008), és la incidència dels fets bèl·lics de 1285, que tan greument afectaren la vila de Peralada. Podríem pensar que les petites diferències de material entre les fases I i II de l'abocador 1 estarien separades per un hiatus provocat per aquest succés i les seves conseqüències immediates, i no seria gens agosarat suposar-ho tenint en compte el que ara com ara sabem dels contextos ceràmics d'aquest moment arreu del país. Queda,

però, un grau important d'incertesa que la natura del material arqueològic recuperat no permet de moment acabar de resoldre i que ens temem que restarà en bona part irresoluble a causa de tot el que es va perdre quan, impunement, la major part de les restes arqueològiques de les Costes foren destruïdes sense haver-se pogut excavar ni documentar. ■

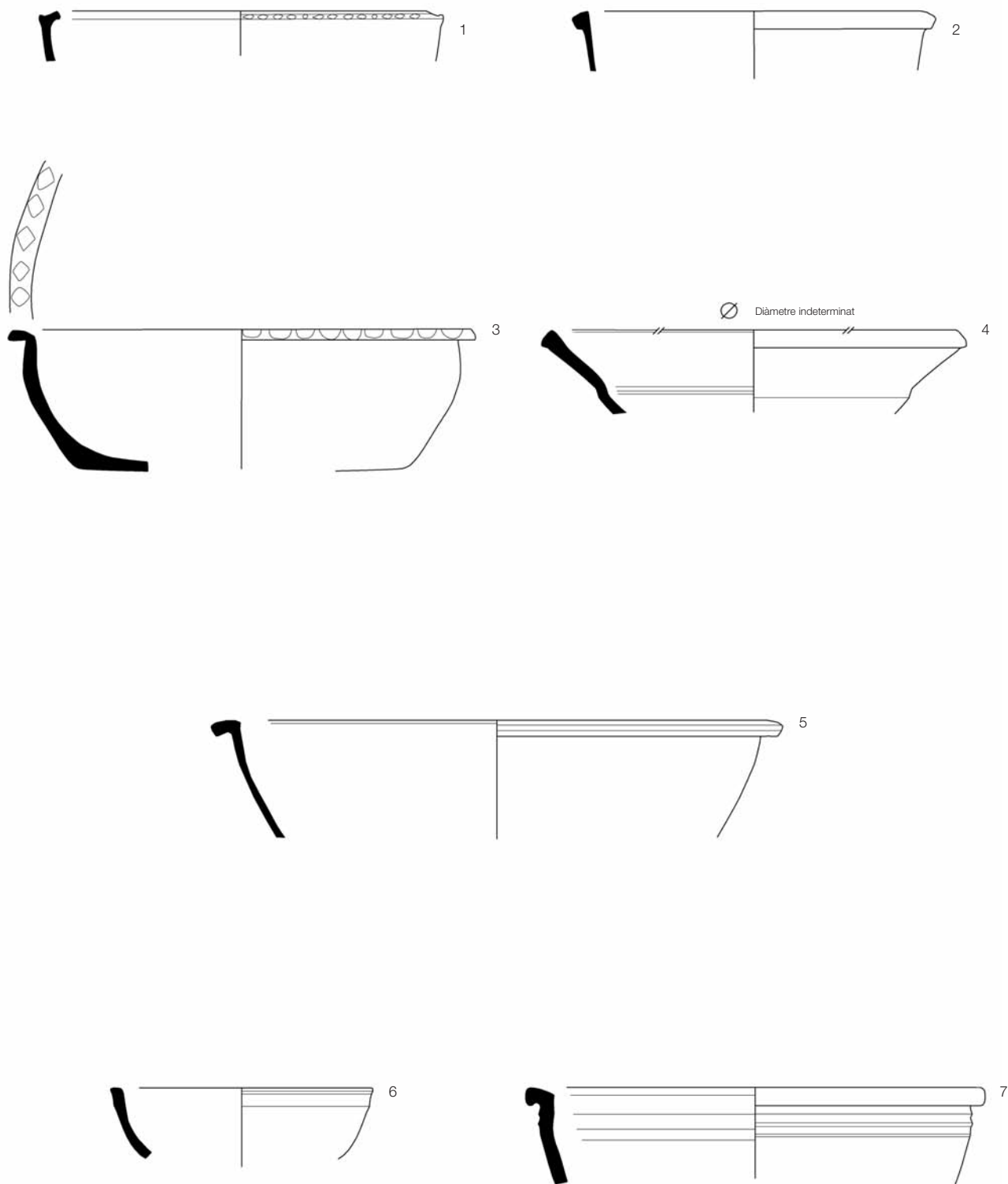

Figura 11. Abocador 1-fase II.

U.E. 1019: 1-ceràmica de cuina medieval.

U.E. 1024: 2-vidrada.

U.E. 1026: 3-ceràmica de cuina medieval; 4-vidrada.

U.E. 1054: 5-ceràmica de cuina medieval.

U.E. 1055: 6-vidrada; 7-ceràmica de cuina medieval.

0 10 cm

BIBLIOGRAFIA

- BRUNA, M.; ROIG, J. (2007). "Noves aportacions al coneixement de la vila medieval de Gavà (segles XII-XIII): la intervenció arqueològica al carrer de la Generalitat-raval de Molins". *III Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*, p. 242-257. Sabadell.
- CABALLÉ, G.; OLIVARES, D. (2003). Forns per a la producció de materials de construcció en època moderna. La fabricació de maons, teules, calç i guix en un entorn preindustrial". *II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*, p. 486-494. Sant Cugat del Vallès.
- LLINÀS, J.; MALLORQUI, E.; MERINO, J.; MONTALBÁN, C. (2003). *El castell de Sant Joan de Lloret*, col·lecció "Es Frares", 7, Ajuntament de Lloret de Mar, Lloret de Mar.
- LLINÀS, J.; MERINO, J.; MIRÓ, M.; MONTALBÁN, C.; PALAHÍ, L.; SAGRERA, J. (1998). *La Peralada ibèrica i medieval segons l'arqueologia. Les excavacions de 1989 a 1995*. Institut d'Estudis Empordanesos, Figueres.
- LLINÀS, J.; MIQUEL, I. (2006). "La terrisseria medieval de Les Costes (Peralada, Alt Empordà). Excavacions de l'any 2005". *Vuitenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Roses, p. 599-601.
- LOPEZ, A.; CAIXAL, A.; FIERRO, X. (1994). "Elements per a la difusió o la cronologia de la ceràmica grisa medieval a les comarques de Barcelona". *Quart curs d'arqueologia d'Andorra*, Andorra, p. 105-126.
- LOPEZ, A.; CAIXAL, A.; FIERRO, X. (1998). "Alguns materials ceràmica apareguts en contextos de l'època medieval a les comarques de Barcelona". *Monografia d'arqueologia medieval i postmedieval*, 4. Barcelona, p. 39-56.
- MIQUEL, I.; LLINÀS, J. (2008). "Seguiment arqueològic i excavació del solar de les Costes (Peralada, Alt Empordà) durant l'any 2006", *Novenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, l'Escaló-Empúries, p. 453-456.
- MOLINA, D.; ROIG, J. (2007). "Un conjunt ceràmic del segle XIV a la vila de Sabadell: la intervenció arqueològica al carrer de Sant Joan, 26-carrer de la Borriana, 19". *III Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*, p. 316-331. Sabadell.
- MONTALBÁN, C.; LLINÀS, J. (2005). "Excavacions a la Casa de les Bombes, antic hospital medieval de Peralada", *L'Albera i el patrimoni en l'espai transfronterer. Actes del col·loqui*, p. 97-104. Figueres.
- ORTEGA, D.; ROJAS, A. (2007). *El camp de sitges de Can Serra. Un jaciment ibèric i alt medieval*, Estudis Arqueològics, 7. Universitat de Girona, Girona.
- PADILLA, J. (1984). "Ceràmica grisa i terrissa popular de la Catalunya medieval". *Acta medievalia*, annex 2. Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, Barcelona, p. 101-142.
- RAMON, E.; CARBONELL, C.; BRAVO, P.; BRU, M. (2005). "Excavacions al Raval del Pallol (Reus, Baix Camp)", *Arqueologia Medieval*, 1, Barcelona, p. 32-55.
- ROIG, J. (2003). "Sitges i estructures d'emmagatzematge d'època medieval a la vila de Sabadell (del segle XII al XIV)". *II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*, p. 381-394. Sant Cugat del Vallès.
- ROIG, J.; MOLINA, D. (2007). "Primeres aportacions al coneixement del barri medieval de la sagrera de Santa Perpètua de Mogoda (Vallès Occidental), segles XII-XIII: la intervenció arqueològica al carrer de Sant Ramon, 9-pas-satge Rectoria, 4. ". *III Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*, p. 268-277. Sabadell.
- ROIG, A.; ROIG, J. (2002). *La vila medieval de Sabadell (segles XI-XVI). Dotze anys d'arqueologia a la ciutat (1988-2000)*. Quaderns d'Arqueologia, 1. Ajuntament de Sabadell. Sabadell.
- Catalunya Romànica*. Volum IX. L'Empordà II. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1990. ■